

Wstęp	7
1. Męskie wady, kobieca niemoc. Zróżnicowanie umieralności według płci w badaniach naukowych	11
1.1. Czynniki dyskryminujące kobiety w przeszłości	11
1.2. Czynniki szkodliwe dla zdrowia mężczyzn	15
1.3. Rozwój społeczno-ekonomiczny a umieralność kobiet i mężczyzn	23
2. Długość trwania życia kobiet i mężczyzn w ujęciu historycznym	28
2.1. Pomiar trwania życia	29
2.2. Trwanie życia według rekonstrukcji danych historycznych	32
2.2.1. Francuskie księgi parafialne	32
2.2.2. Rejestry gospodarstw domowych społeczności lokalnych	36
2.2.3. Kroniki rodów arystokratycznych	39
2.3. Długość trwania życia według rejestracji cywilnej	42
2.3.1. Przejście demograficzne w Europie	42
2.3.2. Charakterystyka danych źródłowych	44
2.3.3. Tablice kohortowe dla XIX wieku	46
2.3.4. Tablice przekrojowe dla XX wieku	50
3. Zróżnicowanie umieralności według przyczyn	57
3.1. Rejestracja zgonów według przyczyn	57
3.2. Zmiany w umieralności kobiet i mężczyzn według wieku i przyczyn	60
3.3. Dekompozycja różnicy w trwaniu życia kobiet i mężczyzn	68
3.3.1. Metoda analizy	68
3.3.2. Dekompozycja według wieku	70
3.3.3. Dekompozycja według przyczyn zgonu	75
3.4. Dwa wzorce nadmiernej umieralności mężczyzn	89

4. Umieralność mężczyzn w okresie wczesnej modernizacji	92
4.1. Determinanty umieralności niemowląt	92
4.2. Kulturowe czynniki dyskryminacji niemowląt płci męskiej	96
4.3. Biologiczne determinanty wyższej umieralności niemowląt płci męskiej	98
4.3.1. Uwarunkowania genetyczne	98
4.3.2. Odporność na choroby zakaźne	99
4.3.3. Wady mające początek w okresie okołoporodowym	100
4.4. Umieralność niemowląt płci męskiej jako mechanizm selekcji	101
4.5. Redukcja umieralności niemowląt a jej selektywność	104
5. Umieralność mężczyzn w okresie dojrzałej modernizacji	110
5.1. Teoretyczny model determinant umieralności	110
5.2. Zagrożenia zdrowia ze strony chorób układu krążenia i nowotworów	116
5.2.1. Choroby układu krążenia	116
5.2.2. Nowotwory	128
5.3. Zachowania społeczne chroniące zdrowie	141
6. Zdrowie, profilaktyka i umieralność w okresie społeczeństwa konsumpcyjnego	144
6.1. Zmiana w sferze wartości	144
6.2. Spadek różnicy w trwaniu życia kobiet i mężczyzn	147
6.3. Modernizacja: zagrożenia zdrowia i społeczna reakcja	152
6.4. Zakończenie	155
Bibliografia	160
Spis rysunków	180
Spis tabel	182
Indeks osób	183

Agnieszka Fihel (ur. 1980) jest demografem; studiowała i obroniła doktorat na Wydziale Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie pracuje jako adiunkt. Stypendystka Fundacji na rzecz Nauki Polskiej (2009) oraz miasta Paryż (2011), współpracuje z Ośrodkiem Badań nad Migracjami UW oraz francuskim *Institut national d'études démographiques*. Interesuje się zjawiskami ludnościowymi w Polsce i na świecie, w szczególności zmianami w dziedzinie umieralności w krajach postkomunistycznych oraz migracjami międzynarodowymi z nowych państw członkowskich Unii Europejskiej.

Kobiety żyją przeciętnie dłużej od mężczyzn na całym świecie. Celem książki ***Płeć a trwanie życia. Analiza demograficzna*** jest próba identyfikacji najważniejszych czynników determinujących różnicowanie długości życia kobiet i mężczyzn. Analiza sięgająca połowy XVIII wieku przedstawia zmianę skali i charakteru przedwczesnej umieralności mężczyzn: wzorzec obserwowany w okresie wczesnej modernizacji determinowany był czynnikami biologicznymi, podczas gdy wzorzec rejestrowany w okresie dojrzałego społeczeństwa przemysłowego wynikał z zachowań ryzykownych i szkodliwych dla zdrowia. Badanie dotyczy także najnowszych zmian w dziedzinie umieralności – rosnące znaczenie jakości życia sprzyja upowszechnianiu się zachowań prozdrowotnych i profilaktycznych wśród mężczyzn, a tym samym „doganianiu” kobiet pod względem długowieczności.